

Tørvskanning
av
eldrabústaðum
(ellis- og røktarheim og sambýli)

Almanna- og heilsumálaráðið

september 2005

Innihaldsyvirlit

1. Inngangur	3
Talva 1. Veittar tilsagnir í 2004	3
2. Tørvskanningin	5
3. Kanningarúrlit – alt landið.....	6
Talva 2. Samlað kanningarúrlit	6
Talva 3. Tørvskanning, greinað í øki	7
Talva 4. Tørvsfulnaður í prosent.....	7
4. Kostnaðarmetingar	8
Talva 5. Løgu- og samdøgurskostnaður	8
Talva 6. Løgukostnaður – alt landið	8
Talva 7. Árligu rakstrarútreiðslurnar - alt landið	8
5. Niðurstøða.....	9

1. Inngangur

Á heysti 2002 handaði ein bólkur, mannaður av embætisfólki, kommunalpolitikarum, fakfólki o.ø., landsstýrismanninum í almanna- og heilsumálum eitt eldraálit, har í millum annað bústaðar tørurvurinn innan eldraøkið, varð gjørdur upp.

Bústaðartørurvurinn (2002) vísti, at tørvur var á 122 røktarheimsplássum, 119 plássum til minnisveik og 75 sambýlisplássum ella 316 bústaðarplássum kring landið.

Eftir at tørurvurinn varð staðfestur, gjørdur fleiri kommunur av at gera nakað við málið og fóru tí miðvíst í gongd við arbeiðið at útvega bústaðarpláss.

Í 2002 og fram til á vári 2003 móttók Almanna- og heilsumálaráðið fleiri umsóknir um studningslán. Avgjørt varð at geva tilsagnir til 8 av hesum umsóknum í mai 2003.

Talva 1. Veittar tilsagnir í 2004

Heiti	Tilsøgn ár	Búfólkatal	Tilsøgn upphædd
Heim fyri minnisveik - Runavík	2002	0 (10)	2.000.000
Eldrasambýlið á Eiði	2003	5	250.000
Eldrasambýlið í Gøtu	2003	10	500.000
Eldrasambýlið á Toftum	2003	16	800.000
Eldrasambýlið í Leirvík	2003	10	500.000
Heim fyri minnisveik - Vallalið	2002	16	8.000.000
Røktarheim í Norðurstreymoy	2003	32	16.000.000
Ellis- og Røktarheim í Eysturoy	2003	24	12.000.000
Ellis- og Røktarheimið - Tjarnagarður	2003	10	3.700.000
íalt		123 (133)	43.750.000

2 av teimum 8 verkætlanar umsóknunum, sum tilsagnir vórðu givnar til, verða ikki lidnar fyrr enn ávikavist 1. januar og 1. mars 2006. Talan er um ellis- og røktarheimið í Streymnesi og ellis- og røktarheimið í Runavík.

Í samgonguskjalinum frá januar 2004 verður sagt um eldraøkið, at røktarheim og eldrasambýli verða framhaldandi bygd. Samgongan hevur harvið ásannað, at vit ikki eru komin á mál við bygging av eldrabústaðum.

Ásannandi hesa niðurstøðu, hevur landsstýrismaðurin í umbúna at leggja fyrri løgtingið eitt uppskot til eina anleggslóg, sum heimilar at veita studningslán úr landskassanum til kommunurnar eitt ávíst tíðarskeið framyvir.

Í sambandi við hesar ætlanir hevur landsstýrismaðurin heitt á umsitingina í Almanna- og heilsumálaráðnum um at gera eina nýggja tørvskanning á økinum. Hetta arbeiðið er nú gjørt.

Kanningin, sum fyriliggur, er gjørd í samstarvi við fakfólk innan heimarøktarskipanina, og er hon ein røktarfaklig kanning.

Úrslitið skal takast við einum ávísum fyrivarni, tí metingarnar í kanningini eru gjørdar av ymiskum fakfólki, sum út frá egnum metingum hava mett um tørvin hjá tí einstaka. Fyrivarni skal eisini

takast fyri, at fleiri brúkararuttan iva ynskja eina aðra tænastru enn hana, sum fakfólkini hava mett at vera ta bestu tænastruna.

2. Tørvskanningin

Tørvskanningin hevur útgangsstøði í skipanini hjá Heimarøktini ”*Eins(s) heimarøkt*”; men tekur eisini hædd fyri teimum, sum ikki eru skrásett í skipanini; heimabúgvandi pensjónistar, pensjónistar, sum frammanundan búgva á ellis- og røktarheimi/sambýli og pensjónistar, sum eru (búgva?) á sjúkrahúsi.

Í kanningin eru økisleiðararnir bidnir um at upplýsa út frá egnari meting, um hvør av brúkarunum t.d. er: byrjandi minnisveikur, kropsliga veikur, hevur havt heilabløðing, hevur mist hjúnafelegin og onnur eyðkenni, sum tala fyri einari aktuelleri ella akuttari støðu; og um talan er um komandi sambýlis- ella ellis- og røktarheims brúkarar.

Fyri at upplýsingarnar í kanningin skulu vera so eins, sum tilber, hevur umsitingin í Heimarøktini sent øllum økisleiðarunum ein felags leist at ganga eftir, har økisleiðarin verður biðin um at meta, um ávísi persónurin (brúkarin) hevur tørv fyri pláss á ellis- og røktarheimi, heimi fyri minnisveik ella sambýli.

Um ellis- og røktarheim/ heim fyri minnisveik kann sigast, at hetta eru tilboð fyri eldri, ið hava tørv á røkt og hjáveru alt samdøgrið.

Upprunaliga var ætlanin við einum sambýli, at hetta skuldi vera eitt tilboð fyri eldri, ið eru partvís sjálvhjálpin, og sum ikki hava tørv á starvsfólki alt samdøgrið, og at vera eitt tilboð um ein bústað fyri fólk, sum ikki ynskja at búgva einsamøll.

Hetta er ikki í samsvari við tað, ið vit kenna frá eldraðkinum í dag, tí veruleikin er tann, at sambýlini eru í roynd og veru smáar røktarheimseindir.

Í kanningin er hædd tikin fyri, um talan er um eitt ellis- og røktarheim/minnisveik ella **eitt sambýli**, sum vit kenna tað frá uppruna ætlanini. Hetta merkir, at í kanningin er hædd tikin fyri, at 34 persónar, sum í dag búgva á sambýli, hava annan bústaðartørv fyri neyðini, les: pláss á ellis- og røktarheimi ella heimi fyri minnisveik.

Øll økini hava sent upplýsingarnar aftur til heimarøktina, sum hevur sent teir til Almanna- og heilsumálaráðið til víðari viðgerð. Í viðgerðini er Almanna- og heilsumálaráðið vordið varug við smávegis skrásetingarvillur, sum síðani eru rættaðar í samstarvi við heimarøktina og teir einstøku økisleiðararnar.

Tørvskanningin er gjørd út frá eini meting í apríl 2005 og tekur hædd fyri, at heimið fyri minnisveik í Tórshavn (Vallalíð), ellis- og røktarheimið í Norðurstreymoy (Streymnesi) lata upp og at útbyggingin av Eysturoyar ellis- og røktarheimi verður liðug.

3. Kanningarúrlit – alt landið

Talvan vísir samlaða úrslitið av tørvskanningini fyri alt landið. Tørvur er á íalt 151 búplássum.

Talva 2. Samlað kanningarúrlit

1	2	3	4	5
Staður	Ellis- /Røktarheim	Heim fyri minnisveik	Sambýli	Íalt
1. Suðurstreymoy	69	4	-5	68
2. Vágarnar/Norðurstreymoy	-2	14	8	20
3. Eysturoy	-10	1	8	-1
4. Norðoyggjar	21	11	-5	27
5. Suðuroy	12	8	13	33
6. Sandoy	1	0	3	4
íalt	91	38	22	151

Teigur 2 vísir, at tørvur er á 91 ellis- og røktarheimsplássum, teigur 3 vísir, at tørvur er á 38 búplássum á heimi fyri minnisveik og teigur 4 vísir, at tørvur er á 22 sambýlisplássum.

Um hugt verður nærri at tølunum, verður lagt til merkis negativ tøl í øki 1, 2, 3 og 4. Hesum verður greitt nærri frá niðanfyri.

Øki 1. Suðurstreymoy: Sum nevnt áður, er í kanningini tikin hædd fyri, at 34 búfólk flyta bústað. Í øki 1 er talan um 8 fólk, sum flyta av sambýlum til onnur tilboð; men av tí at tørvurin á nýggjum sambýlisplássum bert er 3, verða 5 sambýlispláss tøk. Tó er tørvurin á pláss til ellis- og røktarheim og pláss á heimi fyri minnisveik framvegis stóur.

Øki 2. Vágar/Norðurstreymoy: Í hesum øki sær myndin øðrvísi út. Sambært tølunum skulu 4 flyta av verandi sambýlum til onnur bústaðartilboð. Hóast so er, verða 2 ellis- og røktarheimspláss tøk; men tørvur er framvegis á plássum fyri minnisveik. Tørvur er á 20 bústaðarplássum.

Øki 3. Eysturoyggjin: Í hesum øki verður talan um at flyta 4 persónar frá verandi sambýlum til onnur bústaðartilboð. Eysturoyggjin hevur sambært kanningini 10 røktarheimspláss tøk, men ein sambýlistørv á 8.

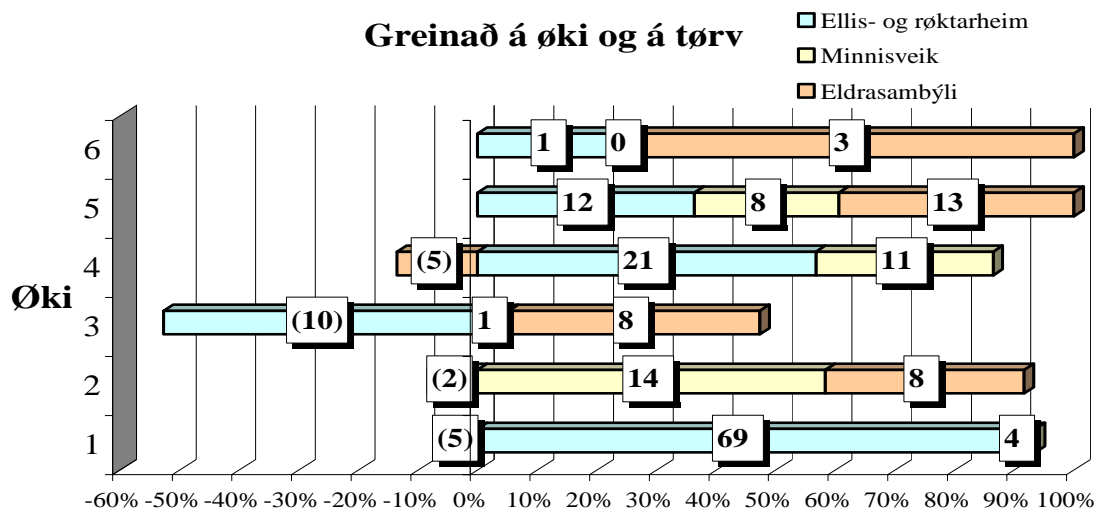
Øki 4. Norðoyggjarnar: Í Norðoyggjunum er mett, at 14 persónar, sum búa á sambýli, eiga at flytast á ellis- og røktarheim og heim fyri minnisveik. Tørvur á sambýlisplássum sambært kanningina er 9, men eftir at 14 persónar eru fluttir av sambýli til onnur tilboð, verða 5 sambýlispláss tøk. Kanningin vísir annars, at tørvur er á 27 búplássum í norðoyggjunum.

Øki 5. Suðuroy: Í Suðuroynni er mett, at tørvur er á 33 bústaðarplássum, harav 20 pláss til ellis- og røktarheim/heim fyri minnisveik og 13 sambýlispláss.

Øki 6. Sandoy: Í Sandoyinni er stóðan tann, at 1 persónur hevur tørv á einum ellis- og røktarheimspláss og 3 persónar hava tørv á sambýlispláss.

Um hugt verður eftir, hvörjum bústaði mest tórur er á, greinað í øki, kann hetta vísast fylgjandi:

Talva 3. Tørsvskanning, greinað í øki

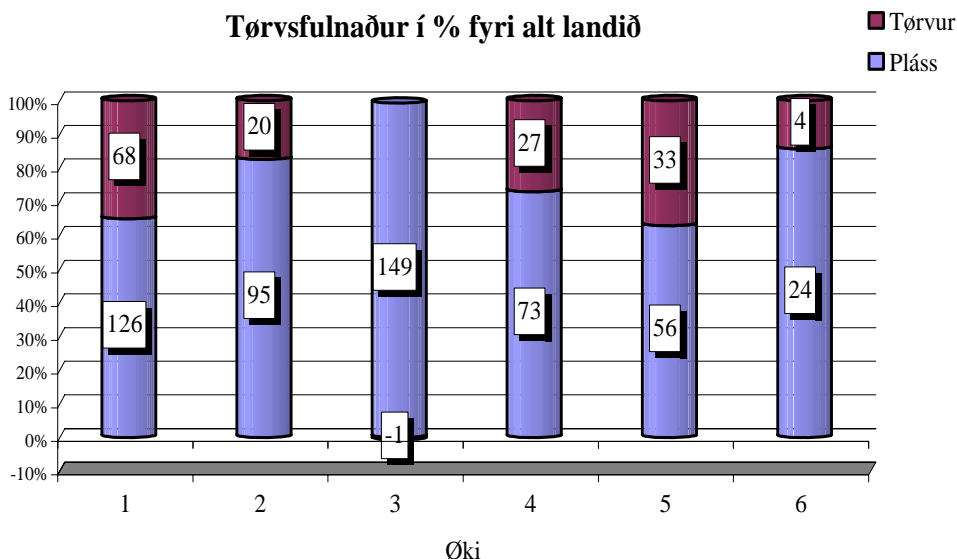

Øki 1. Suðurstreymoy, Øki 2. Vágar/Norðurstreymoy, Øki 3. Eysturoy, Øki 4. Norðoyggjar, Øki 5. Suðuroy og Øki 6. Sandoy.

Tað sær framvegis út til, at neyðugt er at gera okkurt munagott fyri at nøkta tórvin á búplássum. Um politiskur vilji er til staðar at seta pening av til íløgur, verður eisini neyðugt at økja um rakstrarútreiðslurnar hjá landinum. Fyribyrgjandi tænastur av ymiskum slag kunnu møguliga í ávísan mun verða við til at minka um bústaðartórvin. Hetta má kannast nærri.

Talvan niðanfyri vísir tørsvfulnaðin, býtt í øki.

Talva 4. Tørsvfulnaður í prosent

Øki 1. Suðurstreymoy, Øki 2. Vágar/Norðurstreymoy, Øki 3. Eysturoy, Øki 4. Norðoyggjar, Øki 5. Suðuroy og Øki 6. Sandoy.

Tørsvfulnaðurin í Øki 1, Suðurstreymoy er 65%. Í øki 2, Vágar/Norðurstreymoy er støðan 83%. Øki 3, Eysturoynni 100%. Øki 4, Norðoyggjunum 73%. Øki 5, Suðuroynni 63% og Øki 6, Sandoyinni 86%. Fyri alt landið er tørsvfulnaðurin í mun til búpláss 78%. Hetta skal tó takast við tí fyrivarni, at ávís øki hava ongan tórur, meðan onnur hava lutfalsliga stóran tórur.

4. Kostnaðarmetingar

Út frá tölunum í tærvskanningini verður her roynt at gera eina meting av, hvat tað fer at kosta í íløgum og rakstri, um útbyggingin verður framd.

Løgukostnaðurin niðanfyri er mettur kostnaður í miðal fyri alt landið. Tað skal havast í huga, at kostnaðarstöðið er ymiskt frá øki til øki, og skal tí upphæddin takast við hesum fyrivarni. Metti lögukostnaðurin gevur tó eina mynd av, hvussu stórar útreiðslur skulu nýtast til at dekkja allan tærvin. Samdøgurskostnaðurin er á leið við kostnaðarstöðið í 2005 fyri alt landið.

Talva 5. Løgu- og samdøgurskostnaður

	Ellis- og røktarheimspláss	Heim/deild fyri minnisveik	Sambýlispláss
Løgukostnaður pr. pláss	1.000.000. kr.	1.000.000 kr.	800.000 kr.
Samdøgurkostnaður pr. búpláss	1.203 kr.	1.400 kr.	850

Sum nevnt, er tærvur á at byggja 151 búplássum, harav 91 ellis- og røktarheimspláss, 38 plássum fyri minnisveik og 22 sambýlisplássum.

Samlaði lögukostnaðurin er mettur til uml. 147 mió. kr., harav kommunurnar rinda 81. mió. kr. og landið 66. mió. kr.

Talva 6. Løgukostnaður – alt landið

	E & R pláss	Minnisveik	Sambýli	Tilsamans	Kommunur íalt	Land íalt
Íløgur	91.000.000	38.000.000	17.600.000	146.600.000	81.000.000	65.600.000

Løgukostnaðurin fyri landskassan verður í mesta lagi helvtina av byggikostnaðinum til ellis- og røktarheim og 50.000 kr. pr. búfólk til eldrasambýli sambært verandi lóggávu.

Løgtingslóg nr. 70 frá 2. mai 2001 um studningslán til ellis- og røktarheim, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 81 frá 8. mai 2003

Kostnaðurin kann tykjast møtumikil, men nøkur fyrivarni eru, sum ikki eru tikin við í kostnaðarmetingina.

- Tað verða helst fleiri brúkarar, ið vilja verða heima við einari minni og bíligari tænavu, hóast fakliga tilráðingin er, at stovnspláss er besta loysnin
- Ein samskipan av tilboðunum kann møguliga gera tey bíligari í rakstri
- Onnur tilboð kunnu verða ment soleiðis, at røktarbústaðartærvurin ikki verður so stóru.

Tað er ikki hædd tikin fyri omanfyrinevnda í kostnaðarmetingini.

66 mió. kr. skulu setast av til árligu rakstrarútreiðslurnar, um røkkast skal á mál. Landskassin ber allar útreiðslurnar, uttan útreiðslurnar til náttarvakt á sambýlunum, sum verða goldnar av kommununum.

Talva 7. Árligu rakstrarútreiðslurnar - alt landið

	E & R pláss	Minnisveik	Eldrasambýli	Tilsamans
Rakstur	39.957.645	19.418.000	6.825.500	66.201.145

Hædd er ikki tikin fyri, at kommunurnar rinda náttarvakt á eldrasambýlunum. Talan er sostatt um bruttotól.

5. Niðurstøða

Tørvskanningin vísir greitt, at tørvurin á røktarbústaðarplássum á eldraøkinum framvegis er stórur. Eitt er hvat tørvskanningin vísir og annað er, hvørja tænastu landið er sinnað at veita.

Tvinni viðurskifti verða mett umráðandi at stinga út í kortið.

1. Í fyrsta lagi verður mett, at so nógv búpláss sum møguligt verða útvegaði tey næstu árinum, soleiðis at tørvurin á búplássum kemur niður á eitt hóskandi støði, og samstundis skal tryggjast, at tænastan á verandi røktarbúplássum nøktar tørv brúkarans.
2. Í øðrum lagi eigur at umhugsast og kannast, hvussu stórur dentur skal leggjast á at økja um fyriryrgjandi tænastuveitingar til heimabúgvandi eldri við tørv á røkt og umsorgan.

Tað er sera umráðandi, at ikki bert verður hugsað um at nøkta tørv á búplássum, tí um fyriryrgjandi tænastur á eldraøkinum ikki verða mentar, er vandi fyri, at tørvurin á búplássum verður munandi størri. Hetta er uppáhald, sum ringt er at grunda, tí er neyðugt at fáa hesi viðurskifti kannaði nærri.

Tað kann hugsast, at ein fløga í fyriryrgjandi tænastum kann vinnast inn aftur, við at tørvurin á búplássum verður tálmaður, og at eldri við góðum tænastuveitingum kunnu verða sum longest í eignum heimi. Hetta má vera endamálið við eini vælvirkandi eldratænastu.

Sum víst er á, verður tørvur á stórum fløgum, og peningur skal eisini setast av til rakstur.

Tænastuveitingin av eldrarøkt eigur at byggja á eitt ynski hjá tí eldra at megna eina sjálvstøðuga tilveru, so leingi tað er gjørligt. Fyrst í sínum egna heimi ella einum egnaðum heimi, og um neyðugt í egnaðum røktarbústaði.

Henda røktarfakliga bústaðartørvsmetingin á eldraøkinum kundi hóskandi verið fylgd upp av eini brúkarakanning, har tey eldri koma til orðanna og leggja fram síni ynski, um hvørji tilboð tey vilja hava.